

Mancs! Ments!

2002.

A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság kiadványa

Felelős kiadó:
a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
főigazgatója

Írta:
Veresné H. Júlia oktatási szakértő
Lehoczki László a Spider Mentőcsoport vezetője

Lektorálta:
Ambris József
Szabóné Barkóczi Elvira pedagógus
Mészáros Mária pedagógus

Fotók:
Páros György,
Spider Mentőcsoport

Grafika:
Szakál Gabriella

BM Nyomda Kft.

Felelős vezető:
Peringer József ügyvezető igazgató

ISBN: 963-9208-20-5

Mancs! Mentés!

**Veszélyhelyzeti ismeretek
5-6. osztályosok számára**

Tisztelt Szülők, Tisztelt Pedagógusok!

Az elmúlt években bekövetkezett katasztrófák és veszélyhelyzetek is bizonyították, hogy ilyen helyzetben a segítség megérkeztéig önmagunknak is mindent meg kell tenni azért, hogy társainkkal együtt szerencsésen kimeneküljünk a bajból. Erre gyakran mi, felnőttek is bátortalanul vállalkozunk, pedig a bizonytalankodás emberéletekbe kerülhet. Felmerülhet Önökben a gondolat, vajon mit tehetnek ilyen esetben a gyerekek? A legfontosabb, hogy tudjanak mindennapjaik balesetveszélyeiről, az önmagukon és másokon tapasztalható reakciókról, a segítségkérés és -adás módjairól. A felső tagozatosok, így az Önök gyermeke, tanítványai is, nyitottak a világra, készek elsajátítani azokat a tudnivalókat, ami az életüket veszélyeztető helyzetekkel kapcsolatosak. Nem kiaknázni ezt az életkori sajátosságot nagy mulasztás lenne! A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság ezzel a munkafüzetrel segítséget kíván nyújtani Önöknek a gyermekek felkészítéséhez, ahhoz, hogy J. Redh szavai szellemében cselekedhessenek, miszerint: „a felnőttek legfőbb joga és egyben kötelessége is minden olyan tapasztalatot és tudást átadni a felnövekvő nemzedékeknek, melynek önálló megszerzése számukra sok fájdalommal és megpróbáltatással járna.”

Fogjanak bátran hozzá!

Kedves Barátaink!

Elhatároztuk, hogy megismertetünk benneteket a körülöttünk lévő legfontosabb veszélyekkel, megmutatjuk nektek, hogyan kell viselkedni a veszélyhelyzetekben, mit kell tennetek, hogy önmagatokat és másokat ki tudjatok menteni a bajból. Az ismeretanyag feldolgozásához segítségül hívtuk Mancsot, a híres mentőkutyát. Ő kalauzol benneteket a veszélyek világában, naplójából minden fontosat megtudhattok erről a témáról. Ha türelemmel végig olvassátok a munkafüzetet, megoldjátok a sok gondolkodtató feladatot, mire az utolsó oldalakon búcsút veszünk egymástól, bátran elmondhatjátok magatokról, hogy Ti már sokat tudtok a veszélyekről. Ha felelősséget éreztek önmagatokért, szüleitekért, barátaitokért, vágjunk neki a munkának!

Jó munkát kívánunk!

Mancs . . .

és a Szerzők

LESBEN ÁLL, ÉS NEM KÍMÉL...

Mancs vagyok, a híres mentőkutya. Teljesen „normális” kiskutyának születtem 11 testvéremmel együtt 1995-ben Miskolcon. A mamám gyakran megpirongatott, mert folyton kerestem, kutattam és persze találtam is... Gondolhatjátok, mennyire örült a gazdám, Lehoczki László, amikor lelkesen előhalásztam a szekrényből a legféltettebb holmijait. Határtalan kutatókedvem eredményeként nem maradt elrejtve egyetlen cipő és táska sem előttem. Főleg a gazdám holmijait kedveltem, mert már akkor nagy volt a kötődés közöttünk. Hát még, amikor növekvő fogaimat a kedvenc cipőin élesítettem! Igazán dühös csak akkor lett, amikor minden igyekezete ellenére a kedvenc gumicsónakját naponta előkotortam a legkülönbözőbb rejtkehelyekről. A gumicsónakot nagy becsben tartotta, mert azzal járt horgászni, ahova engem is mindig magával vitt. Szegény csónak, nem sokáig bírta az egyre erősödő fogaim nyomát. Az apró lyukakat a gazdám horgászás közben a tavon fedezte fel. Szerencsére mindketten jó úszók vagyunk, így „megúsztuk” a dolgot! A siker útján akkor indultam el, amikor a gazdám kislánya elhagyta a játékmackóját.

Edina napokig sírdogált, mert annyira hiányzott neki a mackó. Ekkor elhatároztam, hogy a tettek mezejére lépek! Az emlékezetembe idéztem a tépett kis maci szagát és elindultam. Sosem érzett izgalom kapott el... Hosszú keresgélés után a közeli parkban, friss avarral beborítva, fadarabok fogságában akadtam rá. Edina hálás simogatását, mosolygó szemét sosem felejttem el. A gazdám ekkor elhatározta, hogy életmentő kutyává képezésemnek elérkezett az ideje. Két nehéz munkával teli év, szigorú kiképzés következett mindkettőnk számára. A gazdám mindent megtanult a veszélyekről, velem meg a mentést, kutatást gyakorolta. Mire igazi „bevetésre” kerültünk, mindent jól tudtunk. Ismerkedjete meg ti is néhány fontos tudnivalóval! A legfontosabb szabályokat a naplóból olvashatjátok el.

Veszélyhelyzetek otthon és az utcán

Ki sem kell lépnetek a házból, a veszély ott settenkedik körülöttek! A kisebb bajok gyakran láncreakciót indítanak el, amiből életveszélyes helyzet alakulhat ki, például a kisebb tüzek gyakran gázrobbanást okozhatnak. Ahhoz, hogy meg tudjátok védeni önmagatokat és másokat, először is meg kell ismerkednetek a körülöttek lévő veszélyekkel. Ezután a legfontosabb, hogy tartsátok be az ezzel kapcsolatos szabályokat. A kiképzés során nekem is és a gazdámnak is ez volt a legnehezebb. Nehéz dolog, de higgyétek el, megéri!

Alapszabály Mancs naplójából

Vitassátok meg, mi okozhatja a következő helyzeteket, hogyan lehet elkerülni azokat! Beszélgetsetek arról is, mit tegyetek, ha mégis bekövetkezik a baj!

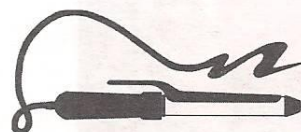
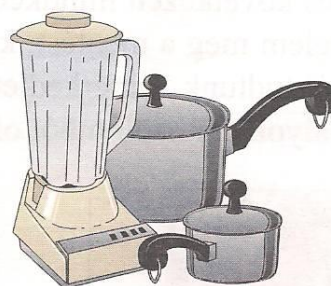
A veszélyes tevékenységeket kerüljétek, de ha mégis meg kell tennetek, csak felnőtt segítségével vagy jelenlétében végezzétek!

Ha a felnőttek balesetveszélyes tevékenységet végeznek, lehetőleg tartsátok távol magatokat a helyszíntől.

Szabályok Mancs naplójából

Az elektromos készülékek áramütést okozhatnak, tisztításuk előtt ki kell húzni a dugót a konnektorból. Gondosan ügyelni kell arra, hogy a készülékekbe ne folyjon víz. Gőzzel telt, nedves helyiségben ne használjuk őket. Kigyulladt elektromos készüléket pl. kenyérsütőt sose oltunk vízzel! A gépek forgó részeit sose érintsük, ne nyúljunk bele, mert levághatják az ujjunkat, bekaphatják a hajunkat vagy a ruha ujját. Legyünk óvatosak!

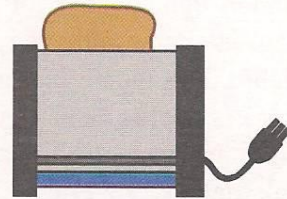
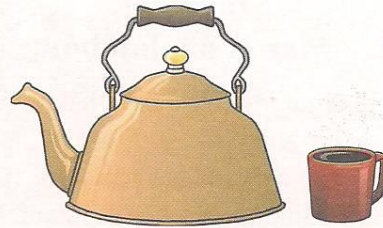
A háztartási gépek használata közben bekövetkező balesetek

Főzés, sütés közben bekövetkezhető balesetek

Szabályok Mancs naplójából

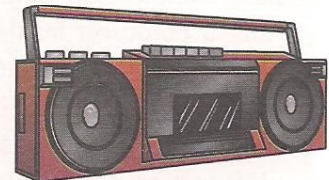
Bizonyára már ti is ügyeskedtek a konyhában! Sütés, főzés közben ne hagyjunk gyúlékony anyagokat a tűzhely közelében, az edényeket gondosan fedjük le, a fedő levételekor ügyeljünk arra, hogy a gőz ne égesse meg az arcunkat, kezünket. Az ételt ne hagyjuk őrizetlenül a bekapcsolt tűzhelyen. A forró étellel telt edényt csak akkor mozgassuk, ha feltétlenül szükséges, sose tegyük a földre. Ha kigyullad a serpenyőben az olaj, sose locsoljuk vízzel! Amennyiben megégettük a kezünket, a sebet azonnal folyó hideg vízzel 10-15 percig hűtsük.

Szórakoztató eszközök, játékok használata közben bekövetkezhető balesetek

Szabályok Mancs naplójából

Az elektromos játékokat ne szedjétek szét, csak a használati utasításnak megfelelően használjátok, sose hagyjátok bekapcsolva őket. A tévét ne használjátok „háttérzaj”-nak, csak akkor kapcsoljátok be, ha valóban nézitek. Éjszakára mindig zárjátok el a magnót, CD-lejátszót is. A sérült sporteszközök balesetveszélyesek, ne használjátok őket! Az apró tárgyakat félrerenyelhetitek, ezért sose vegyétek a szátokba!

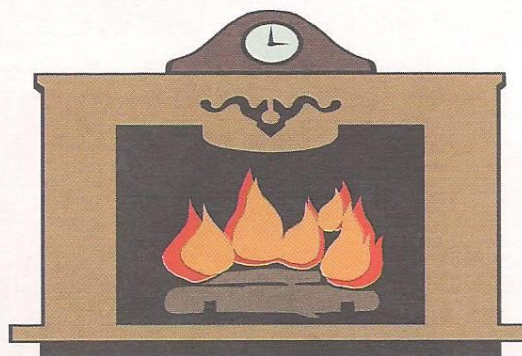

Sorold fel, milyen veszélyes helyzetek adódhatnak szórakozás közben!

Szabályok Mancs naplójából

A nyílt lánggal működő kályhákba való begyújtáskor használjunk gyújtószert. A fa vágásakor ügyeljünk a balta használatára, tartsuk a kezünket, lábunkat kellő távolságban. A repkedő faforgácsoktól óvjuk a szemünket. Ne használjunk olajat vagy benzint a begyújtáshoz. Minden éghető anyagot (függöny, ruha, szőnyeg, játék, stb.) tegyük el a tűzhely közeléből. Hősugárzó használata esetén a bekapcsolt készüléket ne hagyjunk őrízetlenül, ne tegyük rá vizes törölközőt szárítani, vigyázzunk, nehogy víz érje.

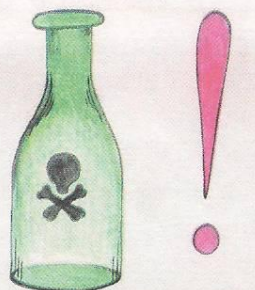
Fűtés közben bekövetkezhető balesetek

Szabályok Mancs naplójából

A tisztítószer használata előtt olvassuk el gondosan a használati utasítást és tartsuk be az abban foglaltakat. A veszélyes anyagok használatakor vigyázzunk, ne kerüljön belőle a bőrünkre, szemünkbe. Vannak vegyszerek, pl. gyomirtók, amelyek belégzése fulladást okoz, használatuk után néhány óráig ne tartózkodjunk a belocsolt területen. Veszélyes anyagok alkalmazásakor lehetőleg használjunk kesztyűt, védőmaszkot. Folteltávolító benzin és sok más anyag robbanásveszélyes, használatuk előtt oltassuk el a nyílt lángot, utána szellőztessünk ki.

Veszélyes vegyszerek használatában bekövetkezhető balesetek

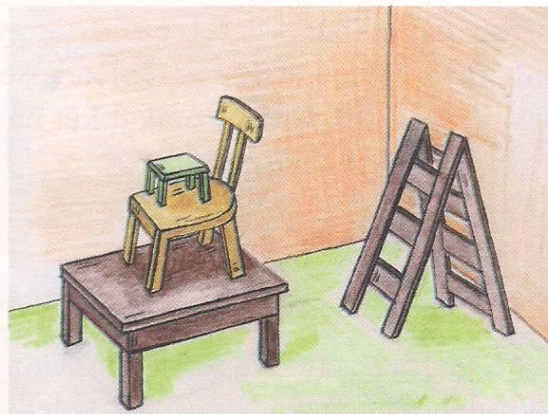
**Soroljatok fel veszélyes anyagokat,
amelyeket otthon használtok!**

Szabályok Mancs naplójából

A falak lepókhálózása, az ablakok tisztítása, függönycsere és még sok más tevékenység közben magasra kell felmászni. Használjunk mindig stabil létrát, sose tegyünk egymásra széket, kisszéket, ne álljunk az asztalra, mert felbillenhet. A létrán úgy dolgozzunk, hogy a lábainkat biztosan támasszuk ki. Szükség esetén egyik kezünkkel támaszkodjunk meg, de sosem mozgó, lengő tárgyakra. Ne kapaszkodjunk falra szerelt polcokra, szekrényekbe, mert ránk dőlhetnek. Vigyázzunk arra, hogy nehegyünk a vitrinek üveglapjainak, mert vágott sebet okozhatnak. A felső polcok takarításánál vigyázzunk, hogy a polcon lévő szóródó anyagok nehegy a szemünkbe kerüljenek.

Balesetek takarítás közben

*Te melyiket választanád?
Tegyél mellé csillagot!*

Szabályok Mancs naplójából

Az állványok közelében csak a legszükségesebb ideig tartózkodjunk, kerüljük az építési területeket, darukat. Ne másszunk fel rájuk! Szeles időben lepotyoghat a vakolat, leeshetnek a cserepek, csatornadarabok, haladjunk távol a házaktól. Annak ellenére, hogy szabályosan közlekedünk, baleset érhet bennünket. Előfordulhat, hogy felszalad egy jármű a járdára, az is gyakori, hogy bár zöld a gyalogosok lámpája, a zebrára ráhajt a kanyarodó jármű. Ha az autó fellök, igyekezz a fejedet védve esni. Ha tudod, gömbölyítsd be a hátad és gördülj rajta, hogy tompítsd az esést. Ha előre esel, a keziddel véd az arcod. Ha a társad figyelmen kívül akar az úttestre lépni, akadályozd meg!

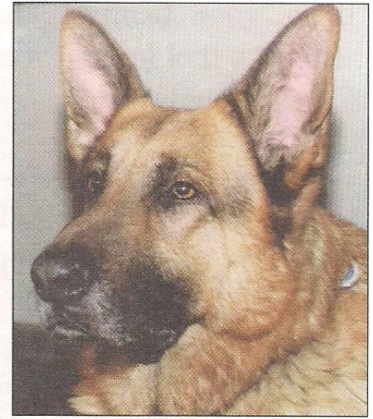
Veszélyhelyzetek az utcán

*Rajzolj a képre
zuhanó tárgyakat,
kanyarodó autót, zebrát!*

KATASZTRÓFÁK

Nemcsak az egyszerű veszélyek ismerete fontos, hanem a katasztrófákról is tudnod kell. Ha leég egy ház, ha baleset ér valakit, az a család életében katasztrófát jelent. Ha egyest kapsz a dolgozatodra, az a te szempontodból bizony katasztrófa. De mit is nevezünk igazából katasztrófának? A katasztrófa olyan esemény, amely nagyban károsítja a környezetet, sok ember életét és az anyagi javakat olyan mértékben veszélyezteti, hogy a baj elhárításához már nem elegendők a helyi lehetőségek, hanem sokkal szélesebb körű összefogásra van szükség. A katasztrófákat két nagy csoportba oszthatjuk: *természeti* katasztrófák és *civilizációs* katasztrófák.

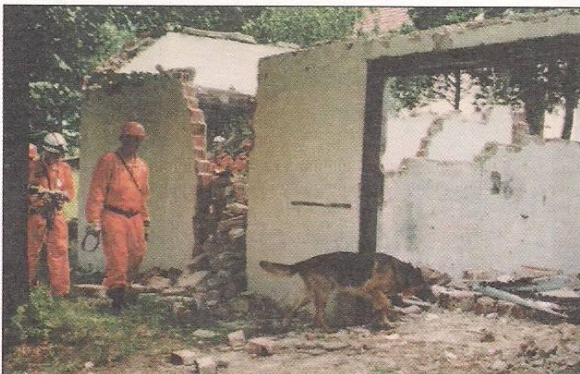
Természeti katasztrófák

A természeti katasztrófákat, ahogy a nevük is mondja, a természet elemei idézik elő, nehéz megakadályozni a keletkezésüket, de fel lehet készülni rájuk. Ilyenek a földrengés, vulkánkitörés, árvíz, belvíz, tengerár, aszály, földcsuszamlás, hegy-, illetve kőomlás, iszapár, felhőszakadás, hóvihar, lavina, szélvihar, orkán, tornádó, hurrikán, jégeső, villámcsapás, erdőtűz, nagy kiterjedésű járványok stb.

Kérdezzétek meg szüleiteket, tanáraitokat, hogy mit jelentenek a fenti fogalmak! Készítsetek rajzot róluk, tegyétek ki a műveteket az osztály falújságára!

Földrengés

A Földet mag, köpeny és kéreg alkotja. A 60-200 km vastagságú kőzetlemezekből álló földkéreg elmozdulásakor keletkező feszültségek kitörése a földrengés. Ilyenkor a ház, a polcok megremegnek, a tárgyak lehullanak az asztalról. A földfelszín alatt nagy nyomás van, a kőzetrétegek eltöredeznek. A törésvonalak mentén, ahol a kőzetlemez-szegélyek nem tudnak elhaladni egymás mellett, hatalmas energia keletkezik. Ha ez az energia hirtelen kitör, földrengések alakulnak ki. Híres földrengéses terület van Amerika nyugati partjainál, a Szent András-törésvonal mentén.

A földrengésnek van egy fészke, ahol a kőzetréteg megmozdult (hipocentrum). Ez legtöbbször a földfelszín alatt 5-15 km-es mélységben van. A felette lévő rezgéspont az epicentrum. A felhalmozódott energia gyakran nem egyszerre, hanem időben elhúzódva szabadul fel. Ilyenkor utórezgések keletkeznek. A rezgéshullámok, mint a tóba dobott kavics körül a vízhullámok, a földben körkörös irányban tovább tudnak terjedni. Ezeket a szakemberek szeizmikus hullámoknak nevezik. A földrengéseket mérő, előrejelző szakembereket szeizmológusoknak hívjuk. Szerinte a világban, nálunk is, megfigyelő állomásokat hoztak létre.

A rezgéseket kétféle skálával mérik: Mercalli-skálával és Richter-skálával. A Mercalli-skála azt mutatja meg, milyen pusztítást végzett a környezetben a földrengés, vagyis a pusztítás nagyságát méri. Az 1-2. fokozatnál például észre sem vesszük a tárgyak mozgását, a 3-4. fokozatnál a tárgyak elmozdulnak, az 5-6. fokozatnál a falak megsérülnek, a 7-8. fokozatnál a kémények, tornyok ledőlnek, a 9-10 fokozatnál a házak összeomlanak, a 11-12. fokozatnál a föld felszíne széthasad. A Richter-skálát 1935-ben Charles Richter találta fel. Ezzel a rengés erősségét mérik. A 0 pont a nyugalmi helyzet, minden további pont tízszer erősebb rezgést mutat, mint az előző számnál volt.

Szabályok Mancs naplójából

Földrengés esetén a házak kártyavárként omolhatnak össze, ezért lehetőleg azonnal el kell hagyni az épületet. Sosem szabad visszamenni a házba, mert gyakran vannak utórezgések és a ház ránk dőlhet. Amennyiben már nincs lehetőség kijutni, az ablakmélyedésben, ajtónyílásban, erős asztal, vagy ágy alatt, esetleg a radiátorok mellé húzódva kell védelmet keresni. Távol kell elhelyezkedni a ledőlő polcoktól, szekrényektől. Kopogással, dörömböléssel kell jelzést adni a keresőknek.

Rajzold le a házatok alaprajzát, jelöld be, merre hagynád el földrengés esetén, illetve hova bújnád, ha már nem tudnál kijutni.

Életem egyik legmeghatározóbb élménye az volt, amikor Törökországban egy nagy földrengés után felfedeztem a romok alatt Hatirát, a török kislányt, akit azután az emberek élve emeltek ki a romok alól.

Vulkánkitörés

A Föld belsejében nagyon nagy a hőmérséklet. A kőzetek megolvadnak, és lávaként törnek a felszínre. A feltörő láva gyakran óriási pusztítást végez. Ilyen volt a Mont Pelée kitörése 1902-ben, amikor az egész város a lakosokkal együtt porrá égett. Ha a láva hígabb, akkor kifolyik, majd lassan kihűl és lerakódik a környékre. A vulkánkitörést gyakran kíséri forró

víz (gejzír) vagy gőzkitörés (fumarola). Napjainkban közel 600 tűzhányó van. 80 a tenger alatt működik. A legnagyobbak közé tartozik a Mauna Loa (Hawai sziget), amely 10 000 méter magas, de több mint a fele a tenger alatt van.

*Soroljatok fel
híres vulkánokat!*

Szabályok Mancs naplójából

Szerencsére nálunk nincsenek vulkánok. Ha turistaként egyszer egy működő vulkán közelében jársz, tudd, hogy amint bejelentik a vulkánkitörést, be kell tartani a hatóságok utasításait.

Szélvihar, felhőszakadás, hóvihar

A Földet egy vastag, több légrétegből álló védőtakaró fedi, amelyet légkörnek nevezünk. A légkör állandó mozgásban van, ez a mozgás a szél. A Föld körüli levegőréteg spirálszerűen mozog. A szél jótékony hatású, hiszen az elhasznált, szennyezett levegőt „eltakarítja” a közelünkből. Gyakran előfordul azonban, hogy a légmozgás, a szél olyan erős, hogy mindent elpusztít, ami az útjába kerül. A légmozgásokat a sebességüktől függően másként nevezzük:

Szélvihar: Ez a szél már képes fákat kicsavarni. (90 km/óra sebességig)

Orkán: Ez a szél már képes járműveket, háztetőket megemelni.
(100 km/óra sebesség felett)

Tornádó: Ez egy speciális jelenség. A felmelegedő levegő felemelkedik és ekkor egy oldalirányú szél hat rá. A levegő nagyon gyorsan pörgésbe, forgó táncba kezd. A légörvény közepén nagy szívóhatás keletkezik, ami képes házakat, autókat megemelni. A jelenség úgy néz ki, mintha egy hatalmas tölcser emelkedne az égre.
(450 km/óra sebesség körül)

Hurrikán: Azok a szélviharok, amelyek a Karib-tenger térségében keletkeznek. Leggyakrabban annyira felkorbácsolják a tengert, hogy az a parti városokat képes földig rombolni.
(500 km/óra sebesség körül)

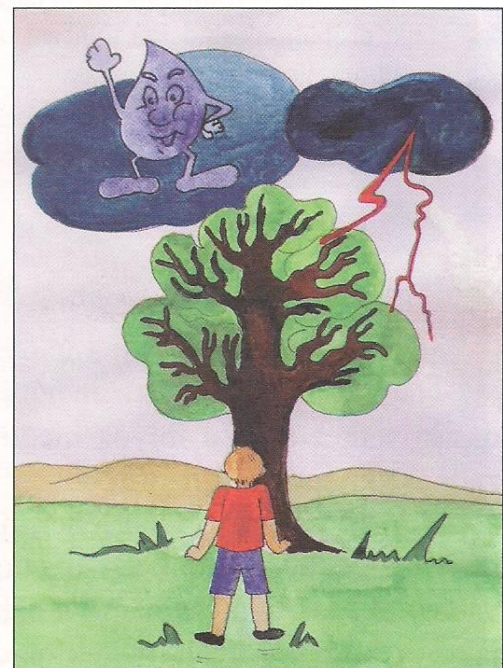
Keressétek meg a földrajzi atlaszban a Karib-tengert!

Felhőszakadás

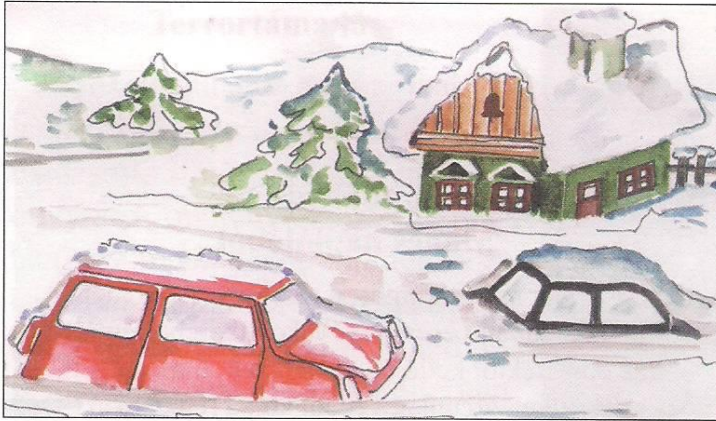
A napsugarak felmelegítik a talajt és az óceánok vizét. A vízpára felemelkedik és közben felhővé áll össze. A felhőből a víz eső formájában a földre hull, és kezdődik minden előlről. Ez a jelenség a víz körforgása. A felhőben keletkező elektromosság villámlás formájában sül ki, mennydörgéssel jár együtt. A nagy felhőszakadásokkor annyi víz esik a földre, hogy a talaj nem bírja elnyelni, a folyók, patakok vízszintje megemelkedik, megáradhatnak.

Szabályok Mancs naplójából

Felhőszakadásakor igyekezzünk fedett helyre. Az úton figyeljünk hova lépünk, mert a víztócsák éles tárgyakat, gödröket rejthetnek. Az esőben az autósok figyelme lanyhul, nem vigyáznak annyira a gyalogosokra, legyünk nagyon óvatosak. Villámláskor sose álljunk magas fa alá, mert azokba belesaphat a villám. Viharkor húzzuk ki minden elektromos készülék dugóját a konnektorból!

Írjátok le, miért cselekedett helytelenül a képen látható kisfiú!

Hóvihar

A vízcseppek hidegben jégkristályokká alakulnak, ez a hó. Gyakran előfordul, hogy a havazást erős szél kíséri, a hó hatalmas erővel és mennyiségben hull a tájra. Akadályokat képez, nehezíti a közlekedést, beteríti az épületeket, elzárhatja a települést a külvilágtól.

Szabályok Mancs naplójából

Hóviharban lehetőleg ne induljunk útnak, ha mégis, öltözzünk rétegesen. Útközben, ha fáradtságot érzünk, sose ülünk vagy feküdjünk le, inkább tornázzunk. Óvjuk a füleket, állat, orrot, végtagokat, mert ezek fagnak le a leggyorsabban. Ha autóval megyünk, legyen nálunk elegendő élelmiszer, üzemanyag. Ha elakadtunk, ne távolodjunk el a járműtől. Fűtünk, próbáljunk dudálva felhívni magunkra a figyelmet, hogy megtaláljanak.

*Rajzolj ruhadarabokat,
amelyek védenek
a hótól, fagytól!*

Árvíz

Nagy esőzések, a hirtelen hóolvadás következtében a folyók megduzzadnak, kilépnek a medrükből. A víz átszakíthatja a gátat. Oka lehet, ha a nagy hegyekben kiirtják a gyors hóolvadást akadályozó erdőket. Okozhatja az is, hogy a folyók mellékfolyói a szakszerűtlen folyószabályzás következtében túl nagy sodrással érkeznek a főfolyóba, és az nem tudja elnyelni a gyorsan lezúduló, nagy víztömeget.

Szabályok Mancs naplójából

Árvízkor maradj a felnőttek közelében, mert előfordulhat, hogy el kell hagyni a települést. A férfiak a gátakon dolgoznak, ne menj oda, mert nincs idejük rád figyelni, könnyen bajba kerülhetsz. A folyó partja omladékos, vigyázz, bele ne csússz. A megáradt folyó még jó úszóknak sem biztonságos, ne menj bele semmiért. A vízben úszó tárgyak fertőzőek lehetnek, ne nyúlj hozzájuk! Ha a házatok vízben áll, ne menj be az épületbe, mert rád dőlhet. Kedvenc háziállataidat, ha nem tudjátok biztos helyre menekíteni őket, engedj szabadon, hogy legyen esélyük a megmenekülésre. Kutyatársaim kiváló úszók!

Civilizációs katasztrófák

A civilizációs katasztrófákat barátom, sajnós Ti, kétlábúak okozták! Lehetnek technikai eredetűek, mint pl. a vegyi üzemek balesete, talaj- és környezetszennyezés, atomreaktor balesete, és lehetnek társadalmi eredetűek, mint pl. a nemzetközi bűnözés, a terrorcselekmények, vallási villongások, fegyveres összecsapás, tömegpusztító fegyverek használata következtében kialakuló katasztrófák. Ismerkedjétek meg néhány civilizációs katasztrófával!

Beszélgessetek a fent felsorolt eseményekről!

Atomreaktor balesete

Az atommag kettéosztódásakor keletkező energiát atomenergiának nevezzük. Sokszor hallhattad már azt a szót, hogy radioaktivitás. Semmi köze a rádióhoz! A radioaktivitás az atommag bomlása elektromágneses sugarak kibocsátása kíséretében. Az atomerőművek olcsó energiát állítanak elő. Ha baleset történik a reaktorban, a kiszabadult radioaktív anyagok veszélyeztethetik az embereket. Az első súlyos nukleáris baleset Windscale-ban 1957-ben egy plutóniumot termelő üzemben volt. Az eddigi legnagyobb reaktorbaleset Ukrajnában, Csernobilban 1986-ban volt. Emiatt sokan meghaltak, sokan még most is betegek, de az is előfordult, hogy a gyerekeik fejlődési rendellenességgel születtek a szervezetüket ért sugárzás miatt. Sajnos sok felelőtlen „kétlábú” ezt a kincset atomfegyver gyártásához használja.

*Beszélgétek meg,
hol hasznosítják
az atomenergiát!*

Szabályok Mancs naplójából

Az atomreaktorok közelében élők fel vannak készítve a legfontosabb teendőkre. Reaktorbaleset esetén szigorúan be kell tartani a hangosbemondón, rádión, televízión keresztül érkező utasításokat. Előfordulhat, hogy el kell zárkózni. Ez azt jelenti, hogy minden ajtót, ablakot be kell csukni, pokróccal, törölközővel el kell a réseket tölteni. Nem szabad kijönni a házból. Más esetben pedig arra szólíthatnak fel, hogy azonnal el kell hagyni a települést. Ilyenkor a hatóságok segítenek!

Terrortámadás

Sokat hallhattál az amerikai Világkereskedelmi Központ elleni támadásról. 2001. szeptember 11-én öngyilkos merénylők New-Yorkban egy repülőgépet eltérítettek és beleirányították a kereskedelmi központ északi tornyába, majd 18 perccel később egy újabb eltérített gép az utasokkal együtt az épület másik tornyába csapódott. Az összeomló tornyok emberek ezreit temették maguk alá. A terroristák

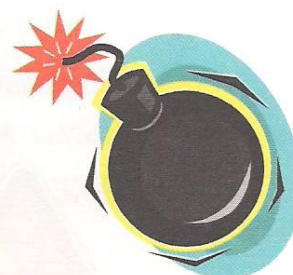

nem törődve azzal, hogy sokak életébe kerül a tettük, így akarják rákényszeríteni az akaratukat azokra, akiktől a követeléseik teljesítését várják. Nálunk is előfordult, hogy ismeretlen tettesek bombát robbantottak egy szórakozóhelyen.

Szabályok

Mancs naplójából

A terrorcselekményeknek nagyon sok változata van, ezért nehéz ellene védekezni. Nem lehet előre megmondani, hogy mit tegyél, az mindig az adott helyzettől függ. A legfontosabb azonban, hogy ne ess pánikba. Ha a támadók fogságába kerültök, próbáld felmérni a helyzetet, figyeld a felnőttek viselkedését, maradj észrevétlen. Tartsátok be a merénylők utasításait, ne szálljatok szembe velük. Ha a merénylők nincsenek jelen (pl. bombarobbanáskor), ne menjetek az esemény közelébe kíváncsiskodni, igyekezzetek azonnal elhagyni az épületet. Amennyiben az épületben rekedtetek, takarózkodjatok az erőtökkel, a levegővel. Próbáljatok jelzéseket adni a keresőknek. Az én fülem például kiválóan hallja a kiabálást, kopogást, csöütögetést is, hiszen keresésre képzett ki a gazdám.

*Soroljatok fel országokat,
ahol gyakoriak a terrorcselekmények!*

Vegyi baleset

Ha vegyi anyagok gyártásakor, szállításakor, tárolásakor felhasználásakor valamilyen váratlan esemény következik be, a veszélyes anyag ellenőrizetlenül kerül a környezetbe. Gyakran előfordul, hogy a veszélyes anyagot szállító járművet baleset éri. A járművön, amely ilyen anyagot szállít, narancssárga 40x30 cm-es tábla van. A táblán levő számok elárulják a szakembereknek, hogy mi van az autón, és a rajta levő anyagnak milyen veszélyes hatása van a környezetre. Előfordul, hogy a kocsin kis rajzokat tartalmazó táblák, bárcaik jelzik a rajta szállított vegyi anyag veszélyeit. A kiszabaduló vegyi anyag súlyosan károsíthatja a talajt, gőze veszélyeztetheti az emberek életét.

*Nézzetek utána,
milyen anyagot szállít az a jármű,
amelyen ez a bárca található!*

Szabályok Mancs naplójából

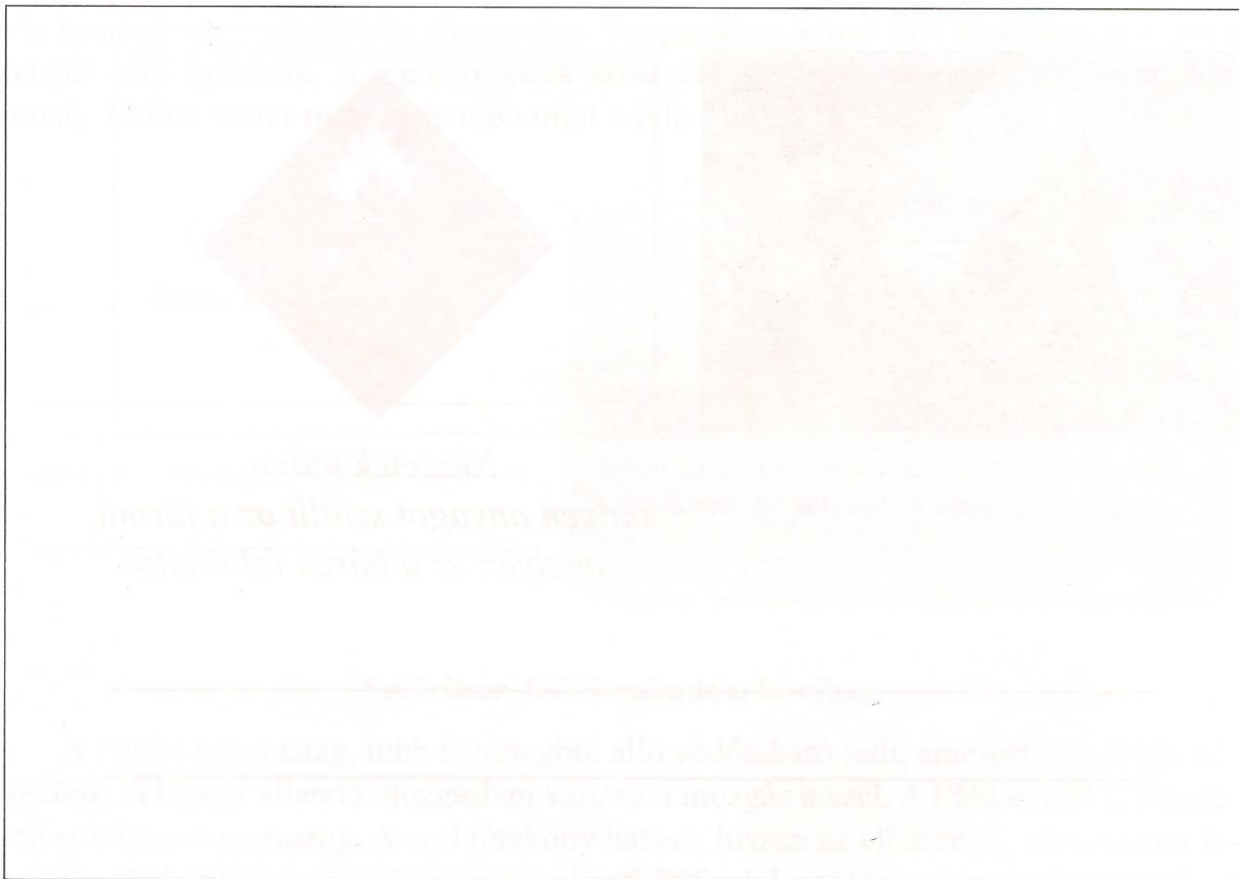
Veszélyes vegyi anyagot szállító autóbaleset esetén azonnal el kell menni a közelből. Egyszer már beleszippantottam egy ilyen kiszabaduló anyagba, azóta is sajog az orrom! Ha van a táblán szám, messziről kell leolvasni a számokat, hívni kell a tűzoltóságot. Sosem szabad a kiömlő anyaghoz érni, gőzét belegezni. Ilyen baleseteknél gyakran az elzárkózás vagy a kitelepítés a megoldás.

A LAKÓHELYED VESZÉLYKALAUZA

Most már ismered a leggyakrabban előforduló veszélyeket. Körülnéztél már a lakóhelyeden? Ott is számtalan veszély van, amit eddig talán nem is láttál meg. Nagyon nagy segítséget jelentene a szüleidnek, iskoládnak, ha feltérképeznéd a veszélyeket! Hogyan kezdj hozzá? Kövesd a szabályaimat!

1. szabály: Tudd, hogy hol jársz! Rajzold meg a lakóhelyed térképét, főleg az iskola és a lakások közötti szakaszt.

2. szabály: Összpontosíts! Gondold végig, hogy a következő veszélyek közül melyik van a közeledekben, mindegyikhez rajzolj egy egyszerű jelet!

- forgalmas főútvonal, ahol veszélyes anyagokat szállító autók is közlekednek
- veszélyes anyagot előállító üzem
- csúszós hegyoldal, ami leomolhat
- folyó, patak, ami megáradhat
- lapos terület, ami belvízzel telhet meg
- magas torony, vékony magas fák, amelyek szélviharban ledőlhetnek
- atomreaktor, kutatóállomás
- repülőtér
- egyéb

3. szabály: Rögzítsd az eredményt! Rajzold be a térképbe a veszélyek jeleit a megfelelő helyre.

4. szabály: Gondolkodjatok közösen! Vesd össze az osztálytársaiddal a munkád eredményét. Sok dolog egyezni fog. Készítsetek közösen veszélytérképet, tegyétek ki az osztály falára.

Prevenációs Program

A preventio latin szó, jelentése tudatos megelőzés. Az iskolák nagy része rendelkezik egy, a veszélyhelyzetekre való felkészülést segítő programmal, ez a Prevenációs Program. Ebben benne van az iskola veszélytérképe, a veszélyek megelőzéséért, elhárításáért felelősök névsora. Tartalmazza, hogyan kell riasztani veszély esetén a diákokat, mit kell tenni egy adott veszélyhelyzetben. Benne van, hogyan és ki készíti fel az iskola dolgozóit és diákjait arra, hogy mi a teendőjük veszélyhelyzet vagy katasztrófa esetén.

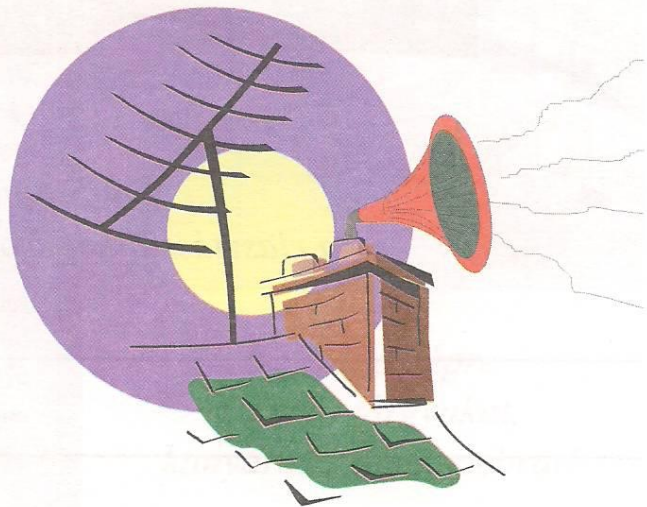
Érdeklődjétek meg, van-e az iskolátoknak Prevenációs Programja!

Kérdezzétek meg, ki az Iskolai Prevenációs Munkacsoport vezetője, ki felel a diákok biztonságáért? Hívjátok meg az osztályfőnöki órára, hogy beszélgessen veletek a legfontosabb szabályokról.

RIADÓ!!!

Egy veszélyhelyzet vagy katasztrófa kialakulásakor az embereket tájékoztatják arról, hogy mi történt, mit kell tenniük. Ezt riasztásnak nevezzük. Ha nagy területet, sok embert érint a veszély, a riasztás rádió, televízió keresztül is történhet, a következő szöveggel:

Adásunkat megszakítjuk! Adásunkat megszakítjuk! Figyelem! Figyelem! ...Megye!...Település! Katasztrófa-riadó! – és bemondják, hogy mi történt.

A sziréna hangja is felhívhatja a figyelmet a bajra. Most mondhatnád, hogy „na jó, de ki tudja mit jelent a sziréna hangja”. Nem nagy „ügy”, csak ismerni kell a titkot: *120 másodpercig tartó, váltakozó hangmagasságú, összefüggő szirénahang:*

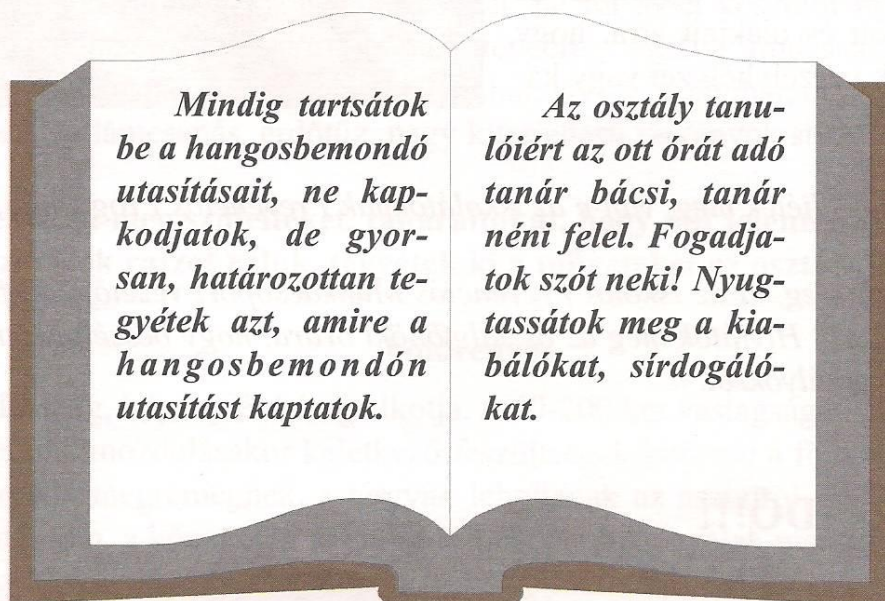
katasztrófariadó

2x30 másodpercig tartó egyenletes hangmagasságú szirénajel, közte 30 másodperc szünet:

A riadó lefújása

Amennyiben kisebb területet érint a veszély, akkor elegendő, ha a település hangosbemondóján, esetleg mozgó hangosbemondó kocsin keresztül értesítik az embereket a veszélyről.

Alapszabály:

*Foglaljátok össze
a riasztással kapcsolatos tudnivalókat!*

Veszélyhelyzetek az iskolában

Szabályok Mancs naplójából

A szünetek sok veszélyt rejtegetnek. A folyosón szaladókat gyakran ellökik, elgáncsolják. Figyelj jól a lábad elé. Hogy ne lökessenek az ablaktáblába, igyekezz a folyosó fal felőli oldalán haladva közlekedni, kerüld el a tömeget. Sose hajolj ki az ablakon, a védőkornlátón. A lépcsőn való haladásakor vigyázz le ne lökjenek. Sose csússz le a lépcső korlátján. A mosdóban legyél óvatos, mert a vizes kő csúszik.

Ne hintázz a székkal, mert ha hanyatt esel, bevered a fejedet, elveszítheted az eszméletedet. A tornateremben, technika teremben mindig tartsd be a szabályokat, az eszközöket csak arra használd, amire azok készültek. A fizikai és kémiai kísérletek közben óvatosan bánj az ismeretlen anyagokkal, a Bunsen-égővel. Sose kísérletezz egyedül, ne vigyél haza a kísérleti anyagokból.

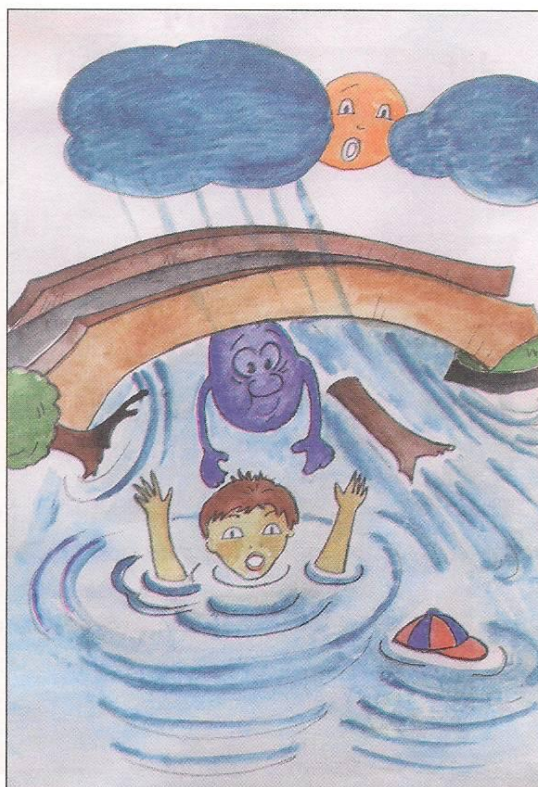

*Soroljatok fel
néhány iskolai
veszélyhelyzetet!*

Veszélyhelyzetek kirándulás, nyaralás közben

Szabályok Mancs naplójából

Sose menj felhevült testtel a vízbe. Mielőtt bárhol vízbe mész, szóljál valakinek. Ne ugorj ismeretlen helyen fejest. Ne menj beljebb a bójáknál. A bányatavak, halastavak nem alkalmasak az úszásra, ne menj beléjük. A barlangok izgalmasak, de ne menj ismeretlen barlangba, ismertbe is csak tanult vezetővel. A járatok gyakran elágaznak, nem találsz vissza. A barlangjáratok beomolhatnak, beszakadhatnak, beszorulhatsz. Sok barlangban mérgező gázok vannak, amelyektől megfulladhatsz. Több helyen, kígyók és egyéb állatok élnek, veszélyesek lehetnek rád nézve. A sziklamászás veszélyes hobbi, komoly szakértelmet követel, ne kísérletezz vele. A sziklák gyakran omladékosak, ne menj a szakadékok peremére. Hegyoldalról sose szaladj le, ne gyere le egyenesen. Próbálj „oldalazva”, a hegy kanyarulatait követve lejönni. Kirándulás során sose simogass meg idegen állatot. Amint látjátok, én szeretem a gyerekeket, nem bántom ezt a kislányt, de négylábú társaim közül sokan kiszámíthatatlanok, megmarhatnak.

Indokold meg, miért veszélyes ha idegen kutyával barátkozol!

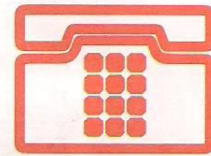
TE IS TEHETSZ VALAMIT!

Bizonyára felmerül benned a kérdés: mit tehetek én? Sokat, nagyon sokat! Ha ismered a veszélyeket, tudod mit kell tenned, akkor már csak egy feladatod van, őrizd meg a nyugalmaidat. Határozottan, bátran cselekedj!

1. Ha bajt észlelsz, azonnal jelezd a felnőtteknek, hívd fel a társaid figyelmét a veszélyre. Ha nincs más, neked kell értesítened a tűzoltókat a 105-ös vagy a 112-es számon:

Mit mondj el?

- Mi történt?
- Pontosán hol történt?
- Vannak-e sérültek, hányan?
- Van-e sérülés az épületben, környezetben?
- Neved, címed, a telefonszám, amiről telefonálsz.

A telefonközpontosnak még lesznek további kérdései, válaszd meg türelmesen! Lehetőleg valaki várja a bejáratnál a tűzoltókat, aki megmutatja nekik a legrövidebb utat, tájékoztatja őket a telefonálás óta eltelt idő eseményeiről.

Játsszátok el a telefonhívást a következő esetekre:

- Fizika órán meggyulladt a terem padlója, lángot fogott a függöny, két osztálytársad megégette magát.
- Iskolai ünnepségen leszakadt a színpad, ráomlott két diákra, a kiáramló gyerekek két tanulót nekiszorítottak a falnak, mindketten eszméletlenek.
- Az iskola előtt összeütközött egy veszélyes anyagot szállító kamion egy személyautóval. Valami szivárog a tartályból, füstöl. Kidőlt a villanyoszlop, lógnak a vezetékek, a sofőr kizuhant a szélvédőn. Hárman nagyon köhögnek a belélegzett anyagtól.

2. Ha kis-tüzet észlelsz, próbáld letakarással, csapkodással, taposással eloltani. Nagyobb tüzeknél azonnal elhagyni az épületet és az oltást a szakemberekre hagyni.

3. Ha az osztálytársad megsérült, segíteni kell rajta. Ez az *elsősegélynyújtás*. Az elsősegélynyújtásnak nagyon szigorú szabályai vannak, később fogtok tanulni róla, ne kísérletezz vele, nehogy még nagyobb bajt okozz. Van azonban néhány eset, amit már te is meg tudsz oldani, amikor Te is tehetsz valamit:

- ha vérzik az orra, nem szabad hanyatt fektetni, előredőlve szorítsa össze az orrsövényét, hogy elálljon a vérzés;
- ha megégette magát, azonnal hideg víz alá kell tartani az égett felületet;
- ha a ruhája gyulladt ki, azonnal pokrócot, kabátot kell rádobni, hogy elzárjuk a tüzet a levegőtől;

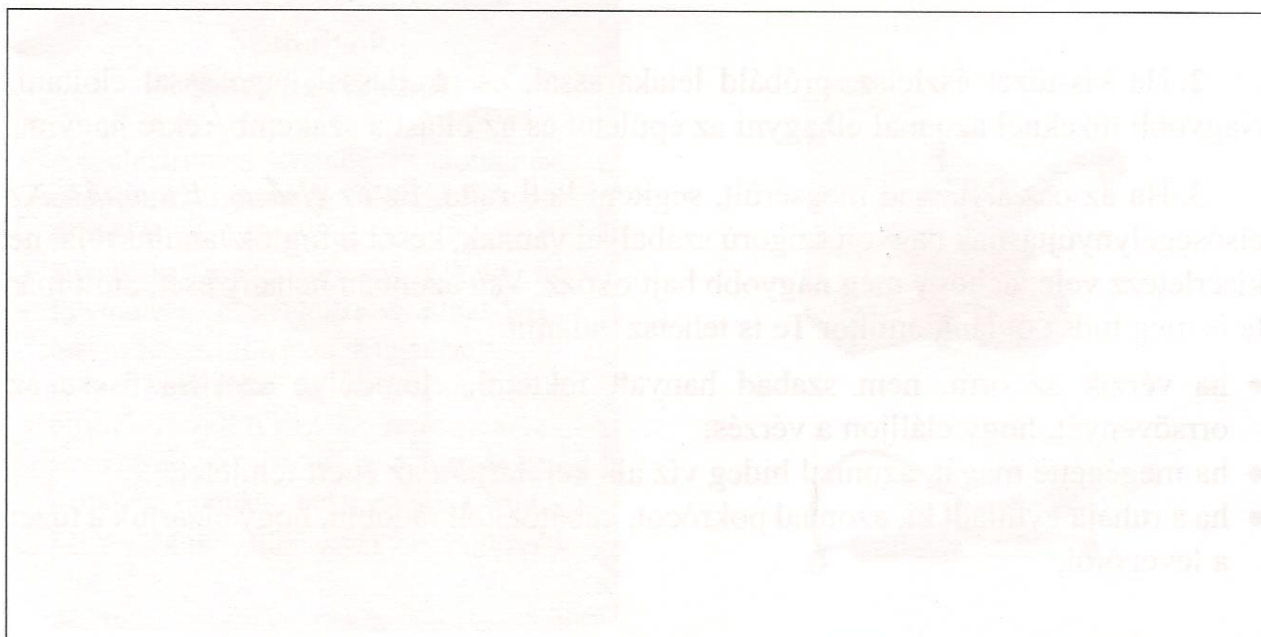
- ha lezuhant a lépcsőn, nem szabad mozgatni, rángatni, mellette kell maradni, beszélgetni kell vele, hogy megnyugodjon, amíg megérkeznek a mentők;
- ha elektromos készülékkel dolgozott és közben áramütés érte, nem szabad hozzáérni, mert te is áramütést kaphatsz. Azonnal ki kell húzni a gép villásdugóját a konnektorból, hívni kell a mentőket;
- ha elesett és fájlalja a karját, lábát, le kell ültetni vagy fektetni és mozdulatlan kell hagyni a sérült részt;
- ha a szemébe vegyszer csöppent azonnal ki kell öblíteni folyó vízzel legalább 10 percig.

*Néha előfordul,
hogy én is megsérülök,
ilyenkor a gazdám és társai
elsősegélyt nyújtanak*

4. Veszélyhelyzetben a megijedt emberek gyakran összenyomják egymást menekülés közben. Jelöljétek ki az ajtónyitó és az ajtózáró párost, gyakoroljátok a gyors, tülekedésmentes kivonulást. Legyen mindig osztálynévsor nálatok, hogy szükség esetén a tűzoltók leellenőrizhessék, hogy mindenki kimenekült-e.

Tudjátok meg, hogy veszély esetén, melyik ajtón keresztül kell elhagyni az iskolaépületet! Rajzold le az útvonalat!

VÉDEM, VÉDED, VÉDI...VÉDÜNK!

A felnőttek ügyesen kitalálták azt a rendszert, amelyben több szervezet is segít, ha bajba kerülünk. Ilyen segítő szervezet a katasztrófavédelem, amelynek én is tagja vagyok. A későbbiek során tanulunk majd róla. Annyit azonban már most tudnod kell, hogy előfordulhat, hogy ideiglenesen kimenekítenek, elköltöztetnek bennünket a veszélyes területről. Mindig tartsd be a felnőttek utasításait!

Érdeklődd meg, hogy veszély esetén a ti településeteket melyik községbe, városba menekítenék ki, ha szükség lenne rá!

Ejtsünk néhány szót arról, hogy az életmentés veszélyes mesterség. Egyik legfőbb szabály, ne kockáztasd az életedet, testi épségedet, csak abban segíts, amire megvan a felkészültséged. Bizony gyakran előfordul, hogy a mentés közben önmagunkat és másokat is védenünk kell. Legyél mindig nagyon óvatos!

UTÓSZÓ

Kedves Barátom!

A naplóm végére értünk. Ahogyan a kiképzésem végére én sem voltam a régi zöldfülű, szeleburdi kiskutya, úgy te sem vagy már a tudatlan kisiskolás. Közös munkával most már olyan dolgokat tudsz, amelyek segítségével később kiváló mentő válhat belőled. Addig is vigyázz magadra és társaidra, cselekedj úgy, hogy ne sodord veszélybe önmagadat és másokat! Ne hozz szégyent rám, jó öreg tanítómesteredre!

Viszlát!

TUDÁSPRÓBA

Karikázd be a helyes válaszokat!

Milyen veszélyei vannak az elektromos készülékekkel való munkának?

a, kifárasztják a szemet b, áramütést okozhatnak

Mi a teendő, ha megégetted a kezed?

a, tejjel be kell kenni b, hideg víz alá kell tartani

Hogyan kell használni a mérgező anyagokat?

a, keveset kell belőle venni b, a használati utasítás szerint

Mi a teendő, ha felállványozzák a házatokat?

a, az állvány alá kell állni b, nem szabad felmászni az állványra

Karikázd be, melyik katasztrófa!

a, földrengés b, felelés c, széttörik a kerékpárod

Mi a teendő földrengéskor?

a, el kell bújni b, el kell hagyni az épületet

Mi a teendő villámláskor?

a, el kell bújni egy fa alá b, fedett helyre kell menni

Mi a teendő árvízkor?

a, az állatokat meg kell kötni b, be kell tartani a hangosbemondó utasításait

Mit kell tenni vegyi anyagot szállító autó balesetekor?

a, a veszélyes anyagot el kell távolítani a földről b, el kell hagyni a környéket

TARTALOMJEGYZÉK

Tisztelt Szülők, Tisztelt Pedagógusok!	2
Kedves Barátaink!	2
Lesben áll, és nem kímél	3
Veszélyhelyzetek otthon és az utcán	4
Katasztrófák	8
A lakóhelyed veszélykalauza	16
Veszélyhelyzetek az iskolában	19
Veszélyhelyzetek kirándulás, nyaralás közben	20
Te is tehetsz valamit!	21
Védem, véded, védi... védünk!	23
Utószó	23
Tudáspróba	24